

ΓΥΝΑΙΚΕΙΟΝ ΔΡΑΜΑ ΚΑΙ ΔΙΚΑΙΗ ΠΟΛΙΤΕΙΑ (V)

«Σὲ ποιά κατηγορία ἀνήκει τὸ θῆλυ; Στὸ εἶναι διὰ τὸ Ἄλλο... Τὴν σκέπτομαι ὡς μητέρα, ὑγιᾶ, ἀνθισμένη, εὐρωσθη νὰ κρατεῖ στήν ἀγκαλιά της τὸ παιδί καὶ νὰ ἔχει στρέψει ἐπάνω του ὅλη τὴν ἔγνοια της ὡς νὰ μὴν ὑπῆρχε ἡ ἴδια πουθενὰ παρὰ μόνο στὸ βλέμμα της. Εἶναι μία ἀπὸ τίς πλέον συγκλονιστικὰς εἰκόνας τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, ἕνας μῦθος τῆς φύσεως ποὺ πρέπει νὰ γίνεται ἀντικείμενο τῆς Τέχνης μόνον ἀλλ' ὄχι τῆς πραγματικότητος».

Ζαῖρεν Κίρκεγκωρ

Μὲ τὸν ἱπποτισμὸ καὶ τὸ ρομαντισμὸ σημειώνεται μία ριζικὴ μεταβολή. Ἀπὸ τίς καρδιὰς ἀναβλύζουν κρουνοὶ τρυφερότητας καὶ θαυμασμοῦ πρὸς τὴ γυναῖκα. Ὁ ἔρωσ γίνεται, τώρα, εὐγενικὸ κίνητρο γιὰ μιὰ κραταιά, ὄχι αἰσθησιακὴ δημιουργία. Δὲν ἀποβλέπει πλέον τόσο καὶ μόνο στήν τυφλὴ πλήρωση, ὅσο μεταβάλλεται σὲ βαθύτερο συναίσθημα ἀγά-

πης, πού άνοίγει τίς πύλες τών ψυχών και τίς κάμνει νά κοινωνοῦν μεταξύ τους. Ἡ γυναῖκα καθίσταται πηγὴ μεγάλων συλλήψεων και μεταφυσικῶν πτήσεων και άφορμὴ και **μοῦσα** άμετρης άγάπης, ύψηλῆς ποιήσεως και βαθέος στοχασμοῦ. Μερικά άπό τά ώραιότερα κείμενα στήν παγκόσμια βιβλιογραφία έκπορεύονται άπό αὐτήν ώς σύμβολο ζωῆς και άνώτερο τρόπο ύπάρξεως:

«Μερικοί - γράφει στό έργο του «Επανάληψη» ό Δανός φιλόσοφος Ζαΐρεν Κίρκεγκωρ - έχουν γίνει μεγαλοφυΐες χάρη σέ μιὰ νέα, άλλοι ήρωες χάρη σέ μιὰ νέα, κάποιοι άλλοι ποιητές χάρη σέ μιὰ νέα, μερικοί άγιοι χάρη σέ μιὰ νέα. Κανένας όμως δέν έγινε μεγαλοφυΐα με τή νέα πού συνεζεύχθη - με αὐτήν έγινε μόνον έμπορικός σύμβουλος· κανένας δέν έγινε ποιητής με τή νέα, πού έκαμε σύζυγο - με αὐτήν έγινε μόνον πατέρας. Κανένας δέν έγινε άγιος με τή νέα, τήν όποία έλαβε ώς σύζυγο - διότι δέν πήρε καμμιά νέα ποτέ ώς σύζυγο»!¹

---

1. Βλ. Γρηγ. Φιλ. Κωσταράς: S. Κίρκεγκωρ, ό φιλόσοφος τῆς έσωτερικότητας, σελ. 125.

Ἡ ἐπιστημονική πρόοδος και τεχνολογία θὰ δώσουν ἐπίσης τὴν εὐκαιρία τῆς μορφώσεως και ἀναπτύξεως ὅλων τῶν ἱκανοτήτων τῆς γυναίκας. Ἔτσι καταφέρεται ἓνα ἰσχυρὸ πλῆγμα στὴν ἀντίληψη ὅτι τὸ θῆλυ εἶναι ἓνα ὄν ἀσθενέστερο ψυχολογικά και βιολογικά, ἀμισθὴ ὑπηρετρία, ἰδιοκτησία και παίγνιο στὰ χέρια τοῦ ἀνδρα.

Ἡ τεχνολογία ἐπέβαλε μιὰ νέα κοινωνική συνοδό-
πτωση, ἄλλαξε τὸ πρόσωπο τῆς ἐπαγγελματικῆς
δραστηριότητας και κατέστησεν ἀναγκαία τὴν ἐνεργό-
τερη συμμετοχὴ τῆς γυναίκας μέσα στὸ κοινωνικὸ
σύνολο. Τὰ γοργὰ βήματα αὐτῆς τῆς ἀλλαγῆς δὲν
ἦταν δυνατὸν νὰ συνοδευθοῦν και ἀπὸ ἀντίστοιχη
μεταβολὴ τῆς νοοτροπίας τοῦ ἀνδρα. Π' αὐτὸ και σή-
μερα ἀκόμη συζητοῦν τὸν τύπο τῆς καλῆς νοικο-
κυρᾶς και ὑπονοοῦν μὲ τὸ «καλὴ» τὴ «μορφωμένη»
και μὲ τὸ «νοικοκυρὰ» τὴ «σύζυγο». Τὰ νέα κριτήρια:
νὰ εἶναι «μορφωμένη», «κοινωνική», «αἰσιόδοξη» μὲ
«πλατεῖα ἐνδιαφέροντα», ἐρμηνεύονται γιὰ κάποι-
ους ὡς μεταμιφίσεις ἐκείνων, ποὺ ἤθελαν ἰδανικὴ τὴ
γυναῖκα μόνο, ὅταν αὐτὴ ἦταν «καλὴ νοικοκυρὰ»
και ἀφοσιωμένη «τροφὸς τοῦ οἴκου και τοῦ συζύ-
γου».

Ἡ ἀλλαγὴ τῆς θέσεως τῶν γυναικῶν μέσα στὴν κοινωνία κατὰ τὸν 20ὸν αἰῶνα ἀποτελεῖ τὴ **βαθύτερη τομὴ τῆς ἱστορίας**. Πρόκειται γιὰ μιὰ ἐκπληκτικὴ «ἐπανάσταση», τὶς συνέπειες τῆς ὁποίας δὲν ἔχομε ἀκόμα συνειδητοποιήσει. Μὲ τὴν ἐκβιομηχάνιση οἱ γυναῖκες εἰσβάλλουν στὰ ἐργοστάσια ὡς φθηνότερα ἐργατικὰ χέρια, ἀφοῦ μάλιστα ὁ νόμος τοῦ 1882 στὴν Ἄγγλια κατοχύρωνε τὸ δικαίωμα τῶν γυναικῶν νὰ κρατοῦν ὅσα χρήματα κέρδιζαν! Ἔτσι τὰ σπίτια μένουν «κενά», τὰ παιδιά μεγαλώνουν μακριὰ ἀπὸ τὶς μητρικὲς ἀγκάλες κλεισμένα στὰ «τσιμεντένια κουτιά» τῶν μεγαλουπόλεων ποὺ «ἐκρήγνυνται» σὲ πληθυσμό, ὁ θεσμὸς τῆς οἰκογενείας κλονίζεται, ἡ πολυτεκνία σπανίζει, τὰ ἦθη ἀνατρέπονται, οἱ **Ροῦμπενς** ἀντικαθίστανται ἀπὸ τὶς εὐθραυστες καὶ ὀστεώδεις γυναικεῖες μορφές - ἀδελφές τῆς στειρότητας ποὺ ἀσθμαίνουσες τρέχουν πίσω ἀπὸ τὴ μόδα καὶ κάποτε πίσω ἀπὸ τὴν ἐμετικὴ ἀνδρική χυδαιολογία· ἡ γυναῖκα χειραφετεῖται.

Τὸ **δικαίωμα τῆς ψήφου** τὶς εἰσάγει ὡς ἀποφασιστικὸ παράγοντα στὴ δημόσια ζωὴ.

Ὡστόσο, ἡ ἀλλαγὴ κατέστη δυνατὴ, ἐπειδὴ ἔγινε αἶτημα καθολικόν, ποὺ πρῶτα κυοφορήθηκε μακρό-

χρονα στὴν ψυχὴ τοῦ ἀνδρα καὶ ἀπὸ ἐδῶ ἐκπορεύθηκε εἴτε ὡς ἱπποτισμός, εἴτε ὡς ρομαντισμός ἢ ἔγινε παραδεκτὴ ἢ μεταβολὴ αὐτὴ ὡς συρμός. Κατανοήθηκε δηλ. ἡ δημιουργικὴ παρουσία τῆς γυναίκας σὲ κάθε μορφὴ ζωῆς καὶ συνειδητοποιήθηκε ὁ εὐεργετικὸς ἀπὸ τούτη τὴν παρουσία ἀντίκτυπος ἐπάνω στὸ κοινωνικὸ σύνολο, ὅπου πάντοτε ἡ γυναῖκα προσφέρει μὲ τὴν εὐτάξιά της, τὴν ἔμπνευσή της καὶ προπαντὸς μὲ τὴν ἀναμφισβήτητη ἐργατικότητά της καὶ τὴν ἐπιμέλεια: Ἀναπληρώνει, συμπληρώνει καὶ ὠραιοποιεῖ.

Συνοπτικά: Ἡ ἀλλαγὴ τῆς θέσεως τῆς γυναίκας στὴ σύγχρονη κοινωνία εἶναι ἀποτέλεσμα πολυαίωτης διεργασίας καὶ ἱστορικῆς διαδικασίας· εἶναι συνισταμένη τῆς ἀλλαγῆς τῶν ἀντιλήψεων καὶ τῶν τρόπων ζωῆς καὶ συνέπεια, ποὺ προέρχεται ἀπὸ τὸ βαθὺ ψυχικὸ μετασχηματισμὸ τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτὸς ὁ μετασχηματισμὸς ὡς ἐπίγνωση τῶν δυνατοτήτων καὶ τῶν ἀδυναμιῶν κάμνει τὴν παρουσία τῆς γυναίκας ἔντονη, τὴν προσφορὰ της πλέον ἀποδοτικὴ καὶ τὴν ἐπικοινωνία της μὲ τὸ ἕτερο ἡμῶν περισσότερο διαλεκτικὴ.

Δύο πράγματα, δὲν πρέπει νὰ θίξει - καὶ κατὰ βάθος δὲν θίγει - ἡ μεταβολὴ τῆς θέσεως τῆς γυναίκας στὸ σημερινὸ κόσμο: τὸ ρόλο της ὡς συζύγου καὶ τὸ ρόλο της ὡς μητέρας.

«**Σύζυγος καὶ μητέρα**» εἶναι μορφή ζωῆς θεμι-λιώδης, μεγαλειώδης καὶ ἀρμόζουσα. Ἡ ὁποία δὲν βιάζει τὴ φύση καὶ δὲν γρονθοκοπεῖ τὰ ἐμπειρικὰ δεδομένα. Ὅποιοδήποτε ὑποκατάστατο δὲν ὀδηγεῖ σὲ πλήρωση, ἱκανοποίηση καὶ πληρότητα τῆς γυναικείας ψυχῆς. Ἀντιθέτως μάλιστα ἀποδεδειγμένως τὶς πλούσιες σωματικές, ψυχικὲς καὶ πνευματικὲς τῆς δυνάμεις γιὰ νὰ τὶς στρέψει ἐναντίον της, ἐναντίον τῆς ἐσωτερικῆς τῆς υἰείας.

Οἱ παντοῖες σχέσεις, ἡ ἐπικοινωνία δῆλα δὴ μεταξὺ τῶν δύο φύλων πρέπει νὰ καθορίζεται ἀπὸ τὴν ἐξῆς ἀδιάσειστη ἀρχή: **τὰ δύο φύλα εἶναι ἰσάξια**. Τὸ θῆλυ (: κόρη, μητέρα, σύζυγος, συνεργάτιδα) πρέπει νὰ ἀντιμετωπίζεται, ὅπως καὶ τὸ ἄρρεν: Ὡς ἰσότιμο μέλος τῆς οἰκογένειας καὶ τῆς κοινωνίας μὲ τὰ ἴδια δικαιώματα καὶ τὶς αὐτὲς ὑποχρεώσεις· χωρὶς καμμίαν ἀπολύτως διάκριση· ὡς ἰσάξια καὶ ἰσοδύναμη ὑπαρξὴ μὲ τὸν ἄνδρα. Ἡ ὁποία ὀφείλει ὅπως καὶ ἐκεῖνος - νὰ ἐργάζεται ὄχι μόνον κατανα-

λωτικά καὶ ἀναπαραγωγικά ἀλλὰ καὶ νὰ συμβάλλει παραγωγικά στὸ φαινόμενο τῆς ζωῆς καὶ στὴν πρόοδο τῆς κοινωνίας. Πρόβλημα ἰσότητας ἐδῶ δὲν τίθεται.

Ὅμως καὶ ὁ πλέον ἀκραῖος Feminismus δὲν μπόρεῖ παρά νὰ ἀναγνωρίσει ὅτι τὰ δύο φύλα εἶναι ριζικῶς διάφορα. Ἐτσι αὐτὸς ὁ -ισμὸς θὰ ξέφευγε ἀπὸ τὸν κανόνα: **«κάθε -ισμὸς ἔχει ἴσως δίκαιο σὲ ὅ, τι δέχεται· εἶναι τυφλὸς καὶ ἄδικος σὲ ὅ, τι ἀρνεῖται»**. Αὐτὴ ἡ ἑτερότητα, ἡ διαφοροποίηση εἶναι ἡ αἰτία τῆς ζωῆς καὶ ἡ πρωταρχὴ κάθε πραγματικότητας: τὸ καλὸ θέτει τὸ κακὸ, τὸ φῶς δίνει ὑπόσταση στὸ σκότος, ἡ ἀλήθεια στὸ ψεῦδος, ἡ κίνηση στὴ στάση, ἡ δικαιοσύνη στὴν ἀδικία, τὸ ποιὸν στὸ ποσόν. Ἀπὸ τὴν ἀναρίθμητη καὶ ἀτελεύτητη σειρὰ τῶν ἀντιθέσεων προκύπτει ὁ κόσμος.

Κάθε εἶδους ἀλήθεια καὶ πραγματικότητα στηρίζεται στὸ ἑτερον. Ἐγὼ - Σὺ εἶναι ἡ μήτρα τῆς Ὑπάρξεως: **«Die Wahrheit beginnt mit zwei : ἡ ἀλήθεια ἀρχίζει μὲ δύο»**, τονίζει ὁ Νίτσε, εἴτε σωματικὴ πραγματικότητα εἶναι, εἴτε ψυχικὴ καὶ πνευματικὴ.

Οἱ διαφορὲς ἀνάμεσα στὸ ἄρρεν καὶ στὸ θῆλυ

ἔχουν βιολογική, ψυχολογική καὶ κοινωνική αἰτιολόγηση. Τὰ ἔμφυτα στοιχεῖα τοῦ φύλου καὶ τὸ περιβάλλον, οἱ διαφορετικὲς συνθῆκες ζωῆς, οἰκοδομοῦν διαφορετικὸ τύπο προσωπικότητας στὸ κάθε φύλο.

Ἡ διαφορετικὴ σωματικὴ δομὴ καὶ ἀνάπτυξη ὀφείλεται στὴ διαφορετικὴ ἀναλογία τῶν ὁρμονῶν, στὴν ὑφὴ τῶν κυττάρων, στὸ ρόλο ἀναπαραγωγῆς. Στὸ βάρος καὶ ὕψος, ὅπως καὶ στὴ δύναμη ὑπερέχει τὸ ἄρρεν, ἐνῶ τὸ θῆλυ πλεονεκτεῖ ὡς πρὸς τὸ ρυθμὸ ἀναπτύξεως. Ἐδῶ ὀφείλεται καὶ ἡ ὑπεροχὴ τῶν θηλέων κατὰ τὰ πρῶτα κυρίως ἔτη μαθήσεως. Γενικὰ ἡ σωματικὴ ἀντοχὴ καὶ ὑγεία τοῦ θήλεος εἶναι καλλίτερη.

Στὴν ψυχικὴ ζωὴ οἱ διαφορῆς, ἂν καὶ δὲν εἶναι ὁρατές, εἶναι ἐπίσης σημαντικῆς. Τὸ **συναίσθημα** στὸν ἄνδρα εἶναι βαθύτερο καὶ μονιμώτερο, στὴ γυναῖκα εὐρύτερο καὶ ἀσταθέστερο. Ἡ **βούληση** στὸν ἄνδρα εἶναι ἰσχυρότερη, ἐνῶ στὴ γυναῖκα εἶναι ἐλαστικώτερη καὶ κάποτε κηρώδης. Στὴ **γνωστικὴ** σφαῖρα ὑπάρχουν οὐσιώδεις διαφορῆς ὡς πρὸς τὴ γλωσσικὴ ἀνάπτυξη, τὴ νοητικὴ ἰκανότητα, τὴν κρίση καὶ τὸ συλλογισμό, τὴ φαντασία καὶ τὴ μνήμη.